

Cererea de chemare in judecata

În afara unor situații de excepție, instanța nu se sesizează din oficiu. Cu alte cuvinte, de regulă, judecata presupune o inițiativă din partea celui care va avea calitatea de reclamant în proces. Această inițiativă este ceea ce numim “cerere introductivă de instanță” sau “cerere inițială”. Este o cerere “introductivă de instanță” sau “inițială” pentru că, pe de-o parte, exprimă inițiativa reclamantului, iar pe de alta, întrucât ea inițiază judecata. În acest sens, art. 109 C. proc. civ. precizează că: “Oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane trebuie să facă o cerere înaintea instanței competente”. Acest text nu oferă el însuși o definiție a cererii de chemare în judecată. Totodată sunt de făcut cel puțin alte două observații:

a) O cerere înaintea instanței poate fi făcută nu numai atunci când titularul ei “pretinde un drept împotriva unei alte persoane”, ci și în situații necontencioase sau pentru constatarea inexistenței unui drept;

b) Textul ar putea conduce la interpretarea greșită că cererea adresată unei instanțe necompetente nu este valabilă.

Or, în realitate, numai dacă s-ar costata că n-au fost respectate regulile de competență generală, cererea va fi respinsă ca inadmisibilă. În celelalte cazuri de necompetență, cererea produce unele dintre efectele ei, dar, prin admiterea excepției de necompetență, ea va fi soluționată de organul jurisdicțional în favoarea căruia s-a pronunțat declinarea de competență (art. 158 alin. 1 C. proc. civ.).

În sens generic, prin cerere ar urma să se înțeleagă formularea unei pretenții în fața justiției, în vederea satisfacerii ei. Și tot într-un asemenea sens, pentru a cuprinde toate formele prin care se deschide judecata, s-ar putea vorbi despre “actul introductiv de instanță”.

Cererea de chemare în judecată nu trebuie confundată nici cu acțiunea, nici cu sesizarea instanței. Cererea este actul procedural prin care se pune în mișcare acțiunea civilă; ea nu este însă chiar acțiunea civilă. Adeseori, cererea de chemare în judecată îndeplinește și funcția de sesizare a instanței. Totuși, uneori sesizarea instanței reprezintă un act procedural distinct de cerere. Această constatare este evidentă în situația în care legea instituie obligatoriu o procedură prealabilă de conciliere între părți, în “procedura grațioasă”, precum și în acele situații, altele decât cele ce aparțin “procedurii grațioase”, când instanța este solicitată, printr-o cerere comună a părților, să statueze asupra unor elemente de fapt sau de drept dintre ele.

Așadar, **cererea de chemare în judecată** este actul procedural prin care reclamantul, punând în mișcare acțiunea civilă și, totodată, de regulă, investind instanța cu soluționarea ei, își formulează pretențiile față de cel chemat în judecată, solicitând concursul instanței pentru satisfacerea lor.

Între rațiunile cererii de chemare în judecată pot fi înscrise și următoarele: ea semnifică abandonarea ideii de “justiție individuală”, primitivă – în care partea se confundă cu judecătorul și se manifestă voluntarist – în favoarea “justiției sociale”, independentă și parțială; întrucât, în principiu, judecata nu se poate realiza din oficiu, cel mai adesea cererea este aceea care învestește instanța; judecătorul neputând da părții ceea ce ea nu a cerut, nici, de regulă, mai mult decât ea a cerut (*ne eat ultra petita partium*), cererea este aceea care determină obiectul pretențiilor și mijloacele pentru justificarea lui, precum și limitele judecării sub aspectul întinderii pretențiilor și sub aspectul părților; cererea constituie și actul de somare a părâtului, fie pentru anchiesa, fie pentru a-și pregăti apărarea.

Forma și conținutul cererii de chemare în judecată

Cererea trebuie făcută în scris (art. 82, alin. 1 și art. 113, alin. 1 C. proc. civ.) și în limba română (art. 127, alin. 1, din Constituție și art. 6, alin. 1 din Legea nr. 94/1992).

În contextul condițiilor generale privitoare la cereri (art. 82-84 C. proc. civ.) și observând exigențele legale în materie (art. 112-114 C. proc. civ.), cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă următoarele:

1. *Arătarea instanței căreia cererea i-a fost adresată.* Această mențiune prezintă interes sub două aspecte: a) potrivit art. 109 C. proc. civ., cererea celui care pretinde un drept trebuie făcută “înaintea instanței competente”. Or, numai prin indicarea instanței poate fi verificată competența acesteia. Pe de altă parte, numai o instanță competentă se poate considera valabil investită prin sesizarea ei; b) în toate cazurile de competență teritorială alternativă sau facultativă, reclamantul numai poate reveni asupra alegerii instanței, iar alegerea instanței se face tocmai prin indicarea acesteia.

2. *Identificarea părților.* În această privință, actuala reglementare este nu numai laconică, dar și lacunară, atât art. 82 alin. 1, cât și art. 112 alin. 1, pct. 1 C. proc. civ. vorbim doar de “numele, domiciliul sau reședința părților”. Chiar în lipsa unor texte adecvate, identificarea părților – persoane fizice – trebuie să se facă și prin prenume, naționalitate, data nașterii, iar în cazul persoanelor morale prin denumire sau firmă, naționalitate, sediu, organelle care le reprezintă legal – asemenea elemente putând prezenta deosebit interes în desfășurarea judecării. Reclamantul se poate afla în imposibilitatea de a face unele dintre mențiunile arătate, dar aceasta nu trebuie să anuleze dezideratul identificării părților cât mai complet posibil. Identificarea părților, prin atributele menționate, poate prezenta importanță, între ele, pentru:

- a) stabilirea limitelor litigiului sub raportul subiectelor procesuale;
- b) verificarea calității și a capacității procesuale;
- c) verificarea competenței instanței;
- d) stabilirea locului unde urmează să se facă comunicarea actelor de procedură;
- e) asigurarea condițiilor necesare pentru exercitarea dreptului la apărare, precum și pentru sancționarea încercării de disimulare frauduloasă a unora dintre elementele procesului.

3. *Calitatea juridică în care părțile stau în judecată, atunci can dele nu stau în numele lor propriu.* Părțile stau în judecată într-o dublă ipostază: în calitate ce le derivă din raportul juridic substanțial (de exemplu, creditor și debitor); în calitate ce le derivă din raportul juridic procesual (de exemplu, reclaman și pârât, intervenient principal, intervenient accesoriu, chemat în garanție). Interesează însă, mai ales, calitatea ce derivă dintr-un raport de reprezentare (mandatar convențional *ad litem*, reprezentant legal, mandatar judecătoresc). Reprezentantul trebuie să-și arate calitatea și să o probeze. Altminteri, se va presupune că el acționează în nume propriu. De asemenea, arătarea calității trebuie să se facă și atunci când persoana acționează atât în nume propriu, cât și ca reprezentant. Menționarea calității, atunci când părțile nu stau în judecată în numele lor propriu, se dovedește a fi esențială în unele situații.

4. *Obiectul cererii și valoarea lui, după prețuirea reclamantului, atunci când prețuirea nu este cu puțință.* În cazul bunurilor imobile vor fi menționate elementele necesare pentru identificarea lor (comună, județ, stradă, număr, număr de carte funciară, numărul topografic etc.). Este vorba deci despre pretenția concretă a reclamantului. Determinarea obiectului trebuie să fie clară, completă, cât mai exactă cu puțință, întrucât și acest reper are multiple semnificații și implicații între care: indicarea exactă a obiectului (*quod petitur, quod desideratur* și care poate fi *dare, facere, pati*) pune părțile dintr-un început pe poziții de egalitate, pârâtul putând deja opta între recunoașterea pretențiilor sau formularea apărărilor, raportat la obiect se va verifica respectarea normelor privitoare la competența instanței, legalitatea alcătuirii completului de judecată, taxa de timbru, admisibilitatea unor probe, eventuala modificare sau completare ulterioară a cererii; obiectul constituie elementul indispensabil al dispozitivului și criteriul de apreciere a situațiilor de *minus, plus* sau *ultra*

petita; obiectul – sau, mai corect spus material litigioasă – constituie unul dintre elementele autorității lucrului judecat;

5. *Arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea.* În esență și atât cât este posibil în această primă etapă a procesului civil, reclamantul trebuie să indice împrejurările de ordin material din care derivă pretenția sa, titlu juridic pe care se sprijină acea pretenție și cauza juridică – în convenții acesta înseamnă echivalentul unei îndatoriri, iar în procedură fundamental juridic al pretenției. Cât privește motivele de drept, nu este necesar să se recurgă la formele sacramentale, nici să se indice exact textele de lege, ci să se indice principiile de drept care fundamentează cererea. Sub ambele aspecte – al motivelor de fapt și de drept – arătarea acestora, chiar sumară, este indeniabilă pentru a permite pârâtului să-și formuleze excepțiile, apărările sau explicațiile, pentru fixarea cadrului procesului și pentru prefigurarea fondului acestuia, dar și – în cele din urmă – pentru verificare unuia dintre elementele autorității lucrului judecat: cauza juridică;

6. *Arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere.* Simplele alegații nu pot conduce la admiterea cererii; ele trebuie să se sprijine pe probe. Probele sunt o instituție dinamică; utilitatea sau inutilitatea lor se remarcă în chiar cursul desfășurării procesului civil. Toate probele – mai ales cele ce susțin obiectul și valoarea cererii, motivele de fapt și titlu juridic – trebuie indicate. Aceasta, pentru relevarea temeiniciei cererii, aprecierea admisibilității mijloacelor probatorii, celeritatea justiției, prevenirea surprinderii adversarului, respectarea principiului contradictorialității și al dreptului la apărare.

Art. 112 alin. 1, pct. 5 C. proc. civ. aduce câteva precizări în plus:

- Când dovada se face prin înscrisuri, se vor alătura la cerere atâtea copii, câți pârâți sunt, precum și câte o copie de pe fiecare înscris pentru instanță; copiile vor fi certificate de reclamant că sunt la fel cu originalul;

- Se poate depune și numai o parte dintr-un înscris privitor la pricină, rămânând ca instanța să dispună, la nevoie, înfățișarea înscrisului în întregime;

- Dacă înscrisurile sunt scrise într-o limbă străină sau cu litere vechi, se vor depune traduceri sau copii cu litere latine, certificate de parte;

- Când reclamantul voiește să-și dovedească cererea sau vreunul din capetele cererii sale prin interogatoriul pârâtului, se va cere înfățișare în persoană a acesteia, cu mențiunea “la interogatoriu”;

- Când se va cere dovada cu martori, se va arăta numele și domiciliul acestora.

Pentru acest stadiu al procedurii, legea nu prevede sancțiunea care poate interveni în cazul nerespectării exigențelor prevăzute la art. 112 C. proc. civ. Prin corelarea însă cu alte dispoziții, eventuala sancțiune care poate interveni se prefigurează: președintele, primind cererea, va dispune citarea pârâtului la termenul fixat pentru judecată și comunicarea copiilor de pe cerere și înscrisuri, așadar fixarea termenului este condiționată, implicit, de depunerea copiilor de pe înscrisuri (art. 114 alin. 3 C. proc. civ.); președintele îi va pune în vedere reclamantului lipsurile cererii de chemare în judecată, spre a le întregi înainte de comunicare (art. 114 alin. 2 C. proc. civ.); în afara excepțiilor prevăzute de lege, dovezile care nu au fost cerute în condițiile art. 112 C. proc. civ., nu vor mai putea fi invocate în cursul judecării; sub sancțiunea decăderii, partea este obligată, în cazul amânării judecării, ca înainte cu cel puțin cinci zile de termenul fixat pentru judecată să depună copii certificate de pe înscrisurile invocate (art. 138 C. proc. civ.); dacă partea refuză să răspundă la interogatoriu sau dacă refuză să înfățișeze înscrisul, instanța va putea considera ca dovedite pretențiile formulate (art. 174 și art. 225 C. proc. civ.) etc.

7. *Semnătura* (art. 82 alin. 1 și art. 112 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.). Acest element este indiscutabil necesar, deoarece tocmai semnătura constituie certificarea manifestării de voință a reclamantului. De altfel, art. 133 C. proc. civ. – într-o formulare paradoxală însă – precizează că cererea de chemare în judecată nesemnată va fi declarată nulă.

8. *Data cererii de chemare în judecată* nu este menționată ca element necesar al acesteia, nici de art. 82 C. proc. civ., nici de art. 112 C. proc. civ. Totuși, datarea trebuie considerată ca necesară. Cu totul adecărat că cele mai multe și mai semnificative consecințe sunt corelate datei de introducere a cererii de chemare în judecată, dar și data cererii poate atrage unele indicații (de exemplu, cât privește capacitatea procesuală a părții).

Art. 133 alin. 1 C. proc. civ. sancționează cu nulitate cererea de chemare în judecată care nu cuprinde numele reclamantului sau al pârâtului, obiectul ei sau semnătura. Textul art. 133 C. proc. civ. rămâne vulnerabil sub mai multe aspecte:

a) Ar rezulta, fiind vorba de sancționarea “nulității”, că dispozițiile privitoare la elementele cererii de chemare în judecată au caracter imperativ, deși, în realitate, ele au caracter dispozitiv;

b) Ar rezulta, de asemenea, că lipsurile cererii pot fi invocate de oricare parte și oricând, cu toate că numai pârâtul poate invoca excepția având ca obiect viciile cererii, și nu pentru prima dată în dezbateri de fond, în apel sau în recurs;

c) Termenul “nulitate” poate evoca ideea imposibilității acoperirii ulterioare a lipsurilor cererii de chemare în judecată, ceea ce contrazice chiar art. 133 alin. 2 C. proc. civ., cu privire la lipsa semnăturii;

d) În fine, s-ar putea deduce, greșit însă, că nulitatea nu operează atunci când lipsesc alte elemente din cererea de chemare în judecată decât numele, obiectul sau semnătura. Textul trebuie deci interpretat circumspect.

Potrivit cu natura unor cereri de chemare în judecată, acestea trebuie să îndeplinească unele condiții complementare.

Timbrarea cererii de chemare în judecată

Acțiunile sau cererile – inclusiv cererea de chemare în judecată – introduce la instanțele judecătorești, executorii judecătorești și serviciile de publicitate imobiliară, cererile pentru exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, precum și eliberarea copiilor de pe acte de către instanțele judecătorești, executorii judecătorești și serviciile de publicitate imobiliară, se taxează diferențiat, după criteriul evaluării sau al neevaluării lor în bani.

Timbrarea cererii de chemare în judecată trebuie să se facă anticipat. Altminteri, ea va fi anulată.

Președintele, primind cererea de chemare în judecată, va stabili ziua înfișurării și va cita părțile înaintea instanței de judecată, numai după ce constată plata taxei de timbru.

Câteva ipoteze practice prezintă importanță sub raportul modului diferențiat de rezolvare: dacă cererea este introdusă în comun de mai multe persoane pentru același obiect ori dacă obiectul litigiului este un drept sau o obligație comună, taxa se datorează în solidar și se plătește o singură dată; dacă reclamantul se adresează instanței cu mai multe capete de cerere, iar legea nu prevede o altă soluție, taxa se datorează distinct pentru fiecare capăt de cerere; când, după sesizarea instanței, reclamantul își modifică cererea de chemare în judecată, în sensul majorării pretențiilor sau a valorii acestora, instanța va oblige partea – sub sancțiunea nulității plusului de pretenții sau a cererilor ulterioare netimbrate – să achite taxa până la cuantumul legal, cel mai târziu până la următorul termen de judecată; dacă, dimpotrivă, după înregistrarea cererii se micșorează obiectul acesteia, taxa se percepe la valoarea inițială, fără a se ține seama de reducerea ulterioară.

Unele categorii de cereri sunt scutite de taxa de timbru.

Netimbrarea cererii se invocă de către pârât pe cale de excepție, înaintea oricăror alte excepții de procedură.

Efectele introducerii cererii de chemare în judecată

Cererea de chemare în judecată se depune fie direct la instanță, fie se transmite acesteia prin poștă, fie se depune la registratura instanței, primind dată certă. Primind cererea și constatând plata timbrului, precum și îndeplinirea celorlalte condiții prevăzute de lege, președintele va fixa ziua înfățișării și va cita părțile în fața instanței. Când reclamantul este de față la fixarea termenului, el ia termenul în cunoștință.

Președintele, dacă este cazul va sesiza reclamantului lipsurile cererii de chemare în judecată, pentru ca acesta să le înlăture, înainte de comunicare cererii către pârât.

Introducerea cererii de chemare în judecată produce atât efecte procedurale, cât și unele efecte substanțiale, asupra fondului dreptului.

A) *Efectele procedurale*. Introducerea cererii de chemare în judecată provoacă, în esență, două efecte procedurale, care se răsfrâng asupra părților și asupra instanței:

1. Cererea de chemare în judecată “creează instanța”, în sensul că ea deschide judecata care, de regulă, se finalizează printr-o hotărâre judecătorească. Există deci între părți o situație juridică nouă, de natură procedurală, precum și un raport juridic determinat între părți și instanță, din care decurg câteva consecințe:

a) Părțile dobândesc drepturi și obligații subiective procesuale, a căror exercitare sau îndeplinire sunt garantate prin sancțiuni specific procesuale, statuate sau validate de instanță;

b) Cererea de chemare în judecată delimitează cadrul procesual în care se va desfășura judecata (părțile, obiectul și cauza litigiului), așa încât: obiectul acțiunii fiind precizat deja, acesta nu mai poate fi schimbat decât modificând cererea în condițiile prevăzute de lege; competența generală a instanței, precum și competența ei materială și teritorială vor fi validate ca atare, pe parcursul judecării, în raport de obiectul acțiunii; în acele cazuri în care, potrivit art. 12 C. proc. civ., reclamantul are a alege între mai multe instanțe deopotrivă competente, cererea îi materiaslizează irevocabil voința de a se judeca la o anumită instanță; potrivit cu obiectul cererii se va aprecia legalitatea compunerii completului de judecată; în raport de elementele cererii, eventual se va justifica sau nu excepția litispendenței; obiectul cererii va fi criteriu de apreciere a motivelor de apel sau revizuire, întrucât instanța s-ar fi pronunțat *minus, ultra* sau *plus petita*; modul de transpunere a elementelor cererii în hotărâre definitivă sau irevocabilă va justifica sau nu eventuala excepție a autorității lucrului judecat;

c) Părțile sunt obligate să compare în fața instanței, în care scope ele vor fi citate. Altminteri, se poate ajunge, după caz, la respingerea cererii ca nesuținută (art. 616 C. proc. civ.), suspendarea judecării (art. 242 pct. 2 C. proc. civ.) sau judecarea în lipsă (art. 242 alin. ultim C. proc. civ.);

d) Părțile sunt obligate să stăruie în judecată, altfel putând intervine sancțiune perimării (art. 248 C. proc. civ.);

e) Părțile – mai întâi reclamantul și apoi pârâtul – sunt obligate să pună concluzii în fond (art. 128 și art. 146 C. proc. civ.), căci, în caz contrar, instanța va putea statua asupra fondului litigiului numai în considerarea elementelor cererii și, eventual, ale întâmpinării;

f) De la data introducerii cererii de chemare în judecată se produce efectul conservator de drepturi al acesteia, socotindu-se – în cazul hotărârilor declarative sau constitutive de drepturi – că procesul a fost câștigat de la acea dată;

2. Cererea de chemare în judecată, dacă ea este făcută nemijlocit, direct în fața instanței, semnifică sesizarea sau investirea acesteia cu soluționarea litigiului.

B. *Efectele substanțiale, asupra fondului dreptului*. Cererea de chemare în judecată conservă și consolidează drepturile subiective alese. În acest vsens pot fi consemnate ca asemenea efecte: întreruperea prescripției sau a forcluziunii; punerea în întârziere; transmiterea acțiunilor exclusive atașate persoanei decedatului.

1. Întreruperea prescripției sau a termenului pentru a acționa (termenul de forcluziune) este supusă câtorva exigențe:

a) Cererea de chemare în judecată, chiar dacă poartă o denumire greșită, trebuie să fie o veritabilă cerere introductivă de instanță, având ca obiect recunoașterea unui drept litigios;

b) Cererea de chemare în judecată trebuie să fie efectivă, adică făcută în scopul de a fi admisă;

c) Cererea să fie admisă, printr-o hotărâre definitivă sau irevocabilă.

Întinderea efectului interrupt de prescripție este limitată sub un întreit aspect:

I) Întreruperea prescripției privește acțiunea atașată dreptului subiectiv ales prin cererea de chemare în judecată, nu însă și alte acțiuni, pe care se sprijină alte drepturi subiective, exceptând situația când cele două acțiuni, chiar dacă având cauze distincte, tind spre un singur și același scop, astfel încât cea de-a doua acțiune este virtualmente compromisă prin cea dintâi;

II) Întreruperea prescripției poate profita numai titularului dreptului ales și numai împotriva aceluia care a fost chemat în judecată sau a terților care au intervenit voluntar în favoarea lui. Așa fiind, întreruperea prescripției nu profită: pârâtului, cât privește acțiunea acestuia pentru ocrotirea propriului său drept; celorlalți reclamanți aflați în situația de coparticipare procesuală activă; nici reclamantului împotriva altor pârâți, aflați în situația de coparticipare procesuală pasivă.

Totuși, legea civilă prevede câteva excepții: în cazul solidarității active, astfel cum rezultă din art. 1035 C. civ., întreruperea prescripției realizată de unul dintre creditorii solidari profită și celorlalți creditori aflați în solidaritate; în cazul solidarității pasive, în sensul art. 1045 C. civ., acțiunea intentată împotriva unuia dintre debitorii solidari întrerupe prescripția față de ceilalți debitori aflați în solidaritate;

III) Întreruperea prescripției operează cât timp durează judecata – *actions quae tempore perimuntur semel iudicio inclusae salve permanent* – încetând odată cu ultimul act de procedură, după care urmează perimarea sau începerea unei noi prescripții.

2. Cererea de chemare în judecată operează punerea în întârzierea a pârâtului.

Rezultă de aici câteva consecințe:

a) Întrucât cererea de chemare în judecată este asimilată unei somații de plată, pârâtul poate fi obligat la plata de daune – interese moratorii, chiar dacă reclamantul nu a introdus cererea la instanța competentă sau dacă, ulterior, el a renunțat la judecată. Dacă cererea are ca obiect plata unei sume – neproducătoare de dobânzi – sau egularizarea unui cont, daunele moratorii încep să curgă de la data introducerii cererii de chemare în judecată, întrucât, pe de-o parte, aceasta constituie o somație, iar pe de alta, pentru că creanța este anterioară cererii. În caz de condamnare la despăgubiri, daunele moratorii încep să curgă de la data când hotărârea a fost pronunțată, indiferent de natura datoriei, dacă legea nu a fixat un alt punct de plecare;

b) Dacă litigiul are ca obiect un lucru frugifer, posesorul trebuie să-l predea cu toate fructele lui. Cu alte cuvinte, chiar dacă posesorul este de bună credință, el nu poate conserva fructele percepute posterior cererii de chemare în judecată;

c) Când litigiul are ca obiect predarea unui lucru cert, riscul pieririi bunului se strămuța asupra pârâtului (art. 1074 alin. 2 C. civ.), chiar dacă lucrul a pierit în caz fortuit. El va fi scutit de riscul pieririi fortuite a bunului dacă va putea dovedi că acesta ar fi pierit și la creditor, atunci când și-ar fi executat obligația de predare la termen (art. 1756 alin. 2 C. civ.).

3. Cererea de chemare în judecată transmite moștenitorilor unele dintre acțiunile exclusiv atașate persoanei decedatului. Altfel spus, unele dintre acțiunile lui *de cuius* nu pot fi pornite de moștenitorii săi, dar pot fi continuate de aceștia.